

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

ԻՐԱՎԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ

ԵՊՀ իրավագիտության ֆակուլտետի
ասպիրանտների և հայցորդների
նստաշրջանի
նյութերի ժողովածու

1(1) 2018

Երևան - 2018

Հրատարկության է երաշխավորել Երևանի պետական
համալսարանի գիտական խորհուրդը

Գլխավոր խմբագիր՝
իրավ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր,
ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս Գ. Ս. Ղազինյան

Խմբագրակազմ՝

*իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Ա. Հ. Գաբրուզյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Ս. Ա. Դիրանյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Գ. Բ. Դանիելյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Ա. Ս. Հայկյանց
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Ա. Գ. Վաղարշյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Վ. Դ. Ավետիսյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Վ. Վ. Ստեփանյան
իրավ. գիտ. թեկնածու,
դոցենտ Կ. Ա. Գևորգյան
իրավ. գիտ. թեկնածու,
դոցենտ Ս. Գ. Մեղրյան*

Հիմնադիր և հրատարակիչ՝
Երևանի պետական
համալսարան

Խմբագրության հասցեն՝
ՀՀ, 0025, Երևան,
Ալեք Մանուկյան 1,
ԵՊՀ իրավագիտության
ֆակուլտետ:
Հեռ.՝ 060-71-02-43

Էլ. կայք՝ publications.yasu.am
publishing.yasu.am

Խմբագրությունը կարող է
հրապարակել նյութեր՝
համամիտ չլինելով
հեղինակների
տեսակետներին:

e-mail: law@yasu.am

Տպագրական 24.25 մամուլ:

Տպաքանակը՝ 100
Հանձնված է շարվածքի՝
15.01.2018

Հանձնված է տպագրության՝
20.04.2018

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Varser Karapetyan

CURRENT TENDENCIES OF ECONOMIC, SOCIAL
AND CULTURAL RIGHTS 6

Կարեն Ամիրյան

ՕՐԵՆՍԴԻՐ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԻՐԱՎԱԿԱՆ
ՊԱՏԱՄԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆԸ 16

Հարությունյան Հայկ

ՀՀ ՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՁԵՎԻ ԷՎՈԼՅՈՒՑԻԱՆ ՀՀ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԲԱՐԵՓՈՒՈՒՄՆԵՐԻ ԼՈՒՅՄԻ ՆԵՐՔՈ . 28

Ռոզա Աբաջյան

ԺՈՂՈՎՐԴԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՈՒ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅԱՆ
ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ՁԵՎԵՐԻ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՄԻՏՈՒՄՆԵՐԸ
ՆՈՐ ԴԱՐԱՇՐՁԱՆՈՒՄ ԵՎ ՀԱՅ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ-ԻՐԱՎԱԿԱՆ
ՄԻՏՔԸ 42

Կարեն Հակոբյան

ԼՍՎԱԾ ԼԻՆԵԼՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ՝ ՈՐՊԵՍ ՊԱՏՇԱՃ
ՎԱՐՉԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ԲԱՂԱԴՐԱՏԱՐԸ 54

Սոսն Բարսեղյան

ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ԻՐԱՑՄԱՆ
ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ
ԲԱՐԵՓՈՒՈՒՄՆԵՐԻ ՀԱՄԱՏԵՔՍՏՈՒՄ 71

Արմինե Դանիելյան

ՎԱՐՉԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳՈՒՄ
ԵԶՐՈՒԹԱԲԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴԻ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ 84

Լիլիթ Մելիքսեթյան

ՀԱՆՐԱՔՎԵԻ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ ՕՐԵՆՍԴՐԱԿԱՆ
ԱՄՐԱԳՐՈՒՄՆ ՈՒ ԿԱՅԱՅՈՒՄԸ 1991-1995 ԹԹ..... 96

Տարևիկ Նահապետյան

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԴՐԱՄԱԿԱՆ ՊԱՀԱՆՁՆԵՐԻ
ԿԱՏԱՐՄԱՆ ՎԱՐՈՒՅԹԻ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՆ
ՈՒ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ 112

Գևորգ Պողոսյան

ՈՉ ԱՌԵՎՏՐԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ
ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՈՒՄ ՍՏԱՅՎՈՂ ԳՈՒՄԱՐԻ
ԲԱՇԽՄԱՆ ԱՐԳԵԼՔԻ ՈՐՈՇ ԱՍՊԵԿՏՆԵՐ 130

Մովսես Խաչատրյան

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ՀԱՏՈՒՑՄԱՆ ՄԵՐԺՈՒՄԸ ՕՐԵՆՔՈՎ
ՍԱՀՄԱՆՎԱԾ ՀԻՄՔԵՐՈՎ..... 147

Արամ Ղափամանյան

ՍՊԱՌՈՂԱԿԱՆ ԼԻԶԻՆԳԻ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱՎՈՐՄԱՆ
ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՀՀ-ՈՒՄ 162

Շուշանիկ Ղուկասյան

ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ԹԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԵՏԵՎԱՆՔՈՎ
ՊԱՏՃԱՌՎԱԾ ՎՆԱՍԻ ՀԱՄԱՐ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ԿՐՈՂ ԱՆՁԻՆՔ 177

Անի Մուրաֆյան

ԿԵՂԾ ԵՎ ՇԻՆԾՈՒ ԳՈՐԾԱՐՔՆԵՐԻ ԱՆՎԱՎԵՐՈՒԹՅԱՆ
ՀԵՏԵՎԱՆՔՆԵՐԻ ԿԻՐԱՌՄԱՆ ՊԱՀԱՆՋ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԵԼՈՒ
ԿՈՂՄԵՐԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ՍԱՀՄԱՆԱՓՈՎՄԱՆ
ՀԻՄՆԱՀԱՐՑԸ..... 193

Ռուբինա Պետրոսյան

ԱՌԱՆՑ ԾՆՈՂԱԿԱՆ ԽՆԱՄՔԻ ՄՆԱՅԱԾ ԵՐԵԽԱՆԵՐԻ
ԱՆՁՆԱԿԱՆ ՈՉ ԳՈՒՅՔԱՅԻՆ ԵՎ ԳՈՒՅՔԱՅԻՆ
ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ
ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ 208

Տաթևիկ Գևորգյան

ՊԱՏԻԺ ՆՇԱՆԱԿԵԼՈՒ ՄԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐԸ ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒ-
ԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԴԵՊՔՈՒՄ 233

Նունե Հայրապետյան

ՊՐՈԲԱՑԻՈՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅԱՆ ՁԵՎԱՎՈՐՄԱՆ ԵՎ
ԿԱՅԱՑՄԱՆ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՓՈՐՁԸ ԵՎ ՀՀ-ՈՒՄ. ԴՐԱ
ՆԵՐԴՐՄԱՆ ՀԵՌԱՆԿԱՐՆԵՐԸ 247

Լիանա Եղիզարյան

ՊԱՏԻԺԸ ՊԱՅՄԱՆԱԿԱՆՈՐԵՆ ՉԿԻՐԱՌԵԼՈՒ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ
ՀԱՄԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆԸ, ԷՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՏԵՂԸ ՀՀ ՔՐԵԱԿԱՆ
ՕՐԵՆՍԳՐՔՈՒՄ 261

Սրբուհի Գայան

ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՆՁԱՆՑ ՔՐԵԱԿԱՆ
ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ ՆԵՐԴՐՄԱՆ
ՆՊԱՏԱԿԱՀԱՐՄԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀՀ-ՈՒՄ 275

Լիլիթ Պետրոսյան

ԳՈՐԾԻ ՓԱՏՏԱԿԱՆ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՆԵՐՆ Ի ՊԱՇՏՈՆԵ
ՊԱՐԶԵԼՈՒ ("EX OFFICIO") ՄԿԶԲՈՒՆՔԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ
ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ..... 287

Անի Միքայելյան

ՄԻՍՅԱՆՑ ՀԵՏ ԿԱՊԿԱԾ ԳՈՐԾԵՐԻ ԸՆԴԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ
ՈՐՊԵՍ ՏԱՐԱԾՔԱՅԻՆ ԸՆԴԴԱՏՈՒԹՅԱՆ ԻՆՔՆՈՒՐՈՒՅՆ
ՏԵՍԱԿ 299

Անի Դանիելյան

ՄԻՆԶԴԱՏԱԿԱՆ ՎԱՐՈՒՅԹԻ ՆԿԱՏՄԱՄԲ ՆԱԽՆԱԿԱՆ
ԴԱՏԱԿԱՆ ՎԵՐԱՀՄԿՈՂՈՒԹՅՈՒՆԸ՝ ՈՐՊԵՍ
ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ԵՐԱՇԽԻՔ 321

Առնոլդ Վարդանյան

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԲՆՈՒՅԹԻ ՀԱՐԿԱԴՐԱՆՔԻ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ
ԿԻՐԱՌՄԱՆ ՎԱՐՈՒՅԹԻՆ ԱՆՄԵՂՍՈՒՆԱԿ ԱՆՁԱՆՑ
ՍԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԱՊԱՀՈՎՄԱՆ ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱ-
ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ՀՀ ՔՐԵԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ 336

Էմմա Ավագյան

ԽՈՇՏԱՆԳՄԱՆ ՔՐԵԱԻՐԱՎԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ..... 352

Նազելի Թովմասյան

ՆԵՐԴՐՈՒՄՆԵՐԻ ՀԱՍԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ
ԻՐԱՎՈՒՆՔՈՒՄ 368

Ռոմելա Մանուկյան

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆՈՒՄ ԳՏՆՎՈՂ ՕՏԱՐԵՐԿՐՅԱ ՌԱԶՄԱԿԱՆ
ԲԱԶԱՆԵՐԻ ԿԱՐԳԱՎԻՃԱԿԻ ԵՎ ՊԵՏԱԿԱՆ ԻՆՔՆԻՇԽԱՆՈՒ-
ԹՅԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐԸ..... 380

**CURRENT TENDENCIES OF ECONOMIC,
SOCIAL AND CULTURAL RIGHTS**

Economic, social and cultural rights (ESC rights) are widely portrayed as aspirations or goals, rather than *rights*.² This approach is mostly based on the argument that ESC rights are not enforceable, because of their unassigned and unlimited character,³ meaning it is not clear who is responsible for their fulfillment and whether sufficient resources are available. Hence, comes the division of human rights into negative and positive rights.⁴ In general, civil and political rights are considered “negative rights,” meaning that to fulfill these rights, it is sufficient to refrain from infringing upon these rights, e.g. torturing people in police stations. ESC rights, on the other hand, are considered as “positive rights,” requiring resources that might not always be available.⁵ This notion has,

¹ PhD Student at the Chair of Theory and History of State and Law, Law Department, YSU.

² Beetham, D. (1995). What Future for Economic and Social Rights? *Political Studies*, XLIII, p. 41. Retrieved from <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1467-9248.1995.tb01735.x/pdf>.

³ See e.g. Wiles, E. (2006). Aspirational Principles or Enforceable Rights? The Future for Socio-Economic Rights in National Law. *American University International Law Review* 22, no. 1, pp. 35-64. Retrieved from <http://digitalcommons.wcl.american.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1112&context=auilr>.

⁴ See e.g. Langlois, A. (2016). Normative and Theoretical Foundations of Human Rights. In M. Goodhart, Human Rights: Politics and Practice, 3rd edition (pp. 12-26). Oxford University Press.

⁵ The approach adopted by the UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights is to divide government obligations into categories (1) respect, (2) protect, (3) fulfill, in the sense of facilitate, and (4) fulfill, in the sense of provide, seems more than justified, <http://www.refworld.org/docid/4538838c11.html>. See also Kent, G. (2005). *Freedom from Want: The Human Right to Adequate Food*. Washington, D.C., Georgetown University Press, pp. 103-113. See also Center for Economic and Social Rights. Human Rights Insight No 1. (n.d.). *Human Rights and Poverty: Is poverty a violation of human rights?* Retrieved December 12 2017 from http://www.cesr.org/sites/default/files/CESR_Briefing_-_Human_Rights_and_Poverty_-_Draft_December_2009.pdf.

however, long been seen as flawed. The right to a fair trial, for example, may require the same amount of resources, as the right to basic health care, especially considering the fact that the former goes so far as to constitute a right to legal aid funding.¹ In this paper I show that there has been a shift towards enforceability of ESC rights in recent years. These changes in the form of constitutional entrenchment of ESC rights and enforcements thereof may serve as a potent tool in combating poverty and achieving social development.

The neglect of ESC rights also has to do with widely held moral convictions, *inter alia*, deriving from Kantian view on negative liberty, based on autonomy.² As David Beetham argued, while we may have a general negative duty not to harm others, the only positive duties we have are *special duties* to aid those to whom we stand in a *particular* relationship.³ However, attempts have been made to fight this negative-positive dichotomy of human rights. In particular, Henry Shue argues that all human beings require basic rights, namely, security and subsistence, in order to enjoy their other rights.⁴ As opposed to “positive actions,” Shue describes three types of correlative duties: (1) the duty to avoid depriving; (2) the duty to protect people from being deprived; and (3) the duty to aid.⁵ These arguments, unfortunately, are on the periphery of human rights law theory, and this positive-negative dichotomy on human rights still prevails.⁶

These intellectual and ideological arguments have highly affected the development of ESC rights from the very inception of International Human Rights Law, rendering them as “second-class” human rights.

¹ See Wiles, E. *Ibid*, p. 47.

² *Ibid*, p. 45.

³ By special duties the author means personal, professional or contractual ones. See Beetham, D. *Ibid*, p. 51.

⁴ See Kiper, J. (2011). Henry Shue on Basic Rights: A Defense. *Hum Rights Rev (2011) 12:505–514*. DOI 10.1007/s12142-011-0197-8.

⁵ Kiper, J. *Ibid*.

⁶ Michael Payne, for example, argues that Shue's defense of basic rights and rejection of the negative-positive rights distinction fails, see Payne, M. (2008). Henry Shue on Basic Rights. *A Biannual Journal Vol. 9, No. 2*, n.p. Retrieved from <http://commons.pacificu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1317&context=eip>.

Although ESC rights started out as “programmatic rights,” the trajectory of the entrenchment, as described below, clearly shows the shift towards a *higher level* of enforceability and justiciability. Outlining the core obligations out of the mass of ESC rights and empowering the UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights (CESCR) with practical tools to oversee the enforcement were the key steps in this process.

Neither the Charter of the United Nations¹ nor the Universal Declaration on Human Rights (UDHR)² differentiated between these two human rights groups. Freedom from fear and freedom from want were proclaimed as the highest aspiration of the common people (UDHR, Preamble). The “schism” or disparity between the two occurred afterwards, when drafting the legally binding instruments. As a result, two distinct covenants were adopted in 1966: International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR) and International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR). As a consensus between the Soviet camp and Western countries, mainly the US, the latter was ironically labeled “A Casualty of Cold War.”³

The wording provided in these two documents is strikingly different. According to the ICCPR, civil and political rights have an immediate effect for all States Parties.⁴ In the case of ESC rights, on the other hand, States Parties were only obligated “to take steps” towards “achieving progressively” the full realization of ESC rights according to “maximum

¹ In accordance with Article 55 particularly, the creation of conditions of stability and well-being is necessary for peaceful and friendly relations among nations based on respect for the principle of equal rights and self-determination of peoples, <https://treaties.un.org/doc/publication/ctc/uncharter.pdf>.

² Article 17, Article 22-28 provide for a wide range of ESC rights. For the full text of UDHR see, http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/eng.pdf.

³ De Mesa, M. (2003) Limburg Principles and Maastricht Guidelines: Progressive Steps Towards Further Realization of Economic, Social and Cultural Rights. Task Force Detainees of the Philippines, p. 2, http://www.main.tfdp.net/documents/ar_limburg.pdf.

⁴ ICCPR, Article 2(1), <https://treaties.un.org/doc/publication/unts/volume%20999/volume-999-i-14668-english.pdf>.

available resources.”¹ The vague language used in the ICESCR hampers the outlining of the exact duties of governments.

This dichotomy was more profoundly adopted at the regional level. Almost none of ESC rights were provided for in the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (1950) and the American Convention on Human Rights (1969).² The African Charter on Human and Peoples Rights (1981), on the contrary, provides for a wide range of ESC rights and non-discriminatory treatment under Article 14 though Article 25.³ Moreover, in its Preamble, the Charter proclaims the universality and indivisibility of human rights, and reiterates the importance of the right to development, stating that the satisfaction of economic, social and cultural rights is a guarantee for the enjoyment of civil and political rights. This may serve as a solid justification for entrenchment and enforcement of ESC rights on a national level in African countries, which has been the case in the Republic of South Africa in recent years.

Changes in the status of ESC rights included enactment of two important documents: the Limburg Principles (1986)⁴ and Maastricht Guidelines (1997).⁵ While legally non-binding, these documents are important in terms of interpreting ESCR rights provided under the

¹ ICESCR, Article 2(1), <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CESCR.aspx>. On the content of the so-called qualifiers, see e.g. Ssenyonjo M. (2010). Economic, Social and Cultural Rights. In M.A. Baderin and M. Ssenyonjo (Eds.), *International Human Rights Law Six decades after the UDHR and Beyond* (p. 56). USA: Ashgate Publishing Company.

² Protection of property and the right to education are the only economic and social rights that were set forth in the Protocol 1 to the ECHR (1952), http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf. As for the American Convention, Article 26 under the title “Progressive Developments” simply reiterates States Parties obligation, provided for under Article 2(1) of the ICESCR. <http://www.cidh.org/basicos/english/basic3.american%20convention.htm>.

³ <http://www.humanrights.se/wp-content/uploads/2012/01/African-Charter-on-Human-and-Peoples-Rights.pdf>.

⁴ https://www.ESC_rights-net.org/resources/limburg-principles-implementation-international-covenant-economic-social-and-cultural.

⁵ http://hrlibrary.umn.edu/instree/Maastrichtguidelines_.html.

Convention.¹ The next key step was the Vienna Declaration and Programme of Action, adopted by the World Conference on Human Rights in Vienna on June 25, 1993.² The Declaration called on the Commission on Human Rights “to continue the examination of optional protocols” (Article 75). It also emphasized the importance of a concerted effort to ensure recognition of economic, social and cultural rights at the national, regional and international levels (Article 98).

The Optional Protocol (OP) to the ICESCR was adopted in 2008 and enacted only in 2013, after being ratified (acceded) by the minimum required 10 countries.³ OP provides three measures for the implementation of its provisions 1) individual or group communications, 2) interstate communications and 3) an inquiry procedure.⁴ Despite some skepticism about the viability of these complaint mechanisms, it is argued that adopting the OP can play a vital role in enhancing effective protection of the ESC rights at both the international and national levels.⁵ It could also enhance international cooperation and the sense of mutual responsibility among different stakeholders, as well as promote accountability and transparency for States Parties.

One of the greatest inputs of the CESCR is the adoption of the minimum core obligations of the states towards the human rights provided for under the ICESCR. Although the convention recognizes the principle of progressive realization of ESC rights, according to the CESCR, this does not mean that states are free to postpone undertaking their duties vis-à-vis ESC rights until a later date. Protection from starvation, primary education, emergency healthcare, and basic housing are among

¹ De Mesa, M. *Ibid.*

² <http://www.ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/vienna.pdf>.

³ See http://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/CESCR/RIGHTS/OPProtocol_en.pdf. As of November 2017, the ratification (accession) rate is only 22, see <https://treaties.un.org/doc/Publication/MTDSG/Volume%20I/Chapter%20IV/iv-3-a.en.pdf>.

⁴ Only the first mechanism applies to all countries. The last two communications are optional. Out of 22 countries ratified (acceded) OP only 5 countries have made declarations recognizing the competence of the CESCR in that matter. These countries are: Belgium, El Salvador, Portugal, Finland and San Marino.

⁵ See Ssenyonjo M. *Ibid.*, p. 84.

the minimum requirements to live a dignified life and it is the duty of governments to ensure these *at all times*.¹ The requirement to ensure these core obligations “at all times” gives grounds to an argument for the non-derogable nature of core obligations, meaning they continue to exist in situations of conflict, emergency, and natural disaster.² Core obligations can serve as an effective tool in terms of limiting so called “unlimited rights,” thus enhancing the enforceability of these rights. Furthermore, the institutional aspect of the dichotomy of human rights and the role of NGOs are presented below.

For ICCPR, the Human Rights Committee (i.e., the treaty body) has functioned since 1976.³ For ICESCR, the CESCR (i.e., the respective treaty body) was created only in 1986. However, it functions under the UN Economic and Social Council, to monitor its functions assigned,⁴ which raises questions about its efficiency and functional independency. However, adoption of the OP was a turning point for the CESCR: instead of the reporting procedures, CESCR is now armed with real tools to oversee the fulfillment of ESC rights by States Parties.

The activity of NGOs is another key element in understanding the existing disparity between the two groups of human rights. Renowned international NGOs have been mostly criticized for neglecting ESC rights.⁵ Only recently has the Human Rights Watch started paying relatively increased attention to ESC rights, mostly in the areas of housing and education.⁶ As for Amnesty International, it is one of the frontrunners for

¹ See ECSR-Net. Minimum Core Obligations, <https://www.ESC-rights-net.org/resources/minimum-core-obligations>.

² See Ssenyonjo M. *Ibid.*, p. 78.

³ <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CCPR/Pages/CCPRIntro.aspx>.

⁴ <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CESC RIGHTS/Pages/CESC RIGHTSIntro.aspx>.

⁵ Alston, P. Making Economic and Social Rights Count: A Strategy for the Future. *The Political Quarterly*, Volume 68, Issue 2, pages 188–195, April–June 1997. Retrieved from <http://onlinelibrary.wiley.com.ezp3.lib.umn.edu/doi/10.1111/1467-923X.00083/epdf>.

⁶ <https://www.hrw.org/history>.

human rights advocacy, but it has still done too little for ESC rights.¹ Philip Alston, has particularly expressed concern that Amnesty's neglect could reinforce the general view that economic and social rights are not "real" rights.² In terms of social problems theory, the role of NGOs and INGOs as social problems claims-makers cannot be overestimated: being at the top of the hierarchy of claims-makers, they define a condition as a human rights issue.³

After identifying the underlying causes of the existing dichotomy and establishing the historical development of ESC rights, the future of ESC rights is addressed next. As Van Bueren has expressed (as cited in Wiles, 2006), ESC rights represent the next constitutional dynamic.⁴ Constitutional entrenchment of ESC rights,⁵ may serve as a potent tool to combat poverty and achieve social justice.⁶ Furthermore, enforcement of ESC rights corresponds to the holistic approach to human rights, based on the idea of indivisibility and interdependency thereof. Curtailment of ESC rights ultimately impedes the fulfillment of civil and political rights, and ESC rights can serve as a practical means for achieving the latter.⁷ This is

¹ One of the directions of the Amnesty International, is the so called "Living in dignity," including issues of housing, health and education. This, unfortunately, constitutes very little portion of the work Amnesty International carries out, see <https://www.amnesty.org/en/what-we-do/>.

² Alston P. *Ibid*, p. 2. Meanwhile, feminist claim, that the existing disparity has to do with patriarchal political and legal systems, which aims to afford "protection for men in public life," also appears to be relevant. See Wiles, E. *Ibid*, p. 50.

³ Loseke, D. (2003). *Thinking About Social Problems: An Introduction to Constructionist Perspectives*. 2nd Edition. New York, Aldine De Gruyter.

⁴ Wiles, E. *Ibid*, p. 42.

⁵ On this subject see e.g. Ferraz, O. (2015). Where's the evidence? Moving from ideology to data in economic and social rights. *Open Global Rights*, <https://www.openglobalrights.org/wheres-evidence-moving-from-ideology-to-data-in-economic/>.

⁶ See e.g. Van Bueren, G. (2010). What is Law's Duty to The Poor. In G. Van Bueren (Ed.), *Freedom from Poverty as a Human Right* (p. 3). France: UNESCO Publishing. Retrieved from, <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001876/187613e.pdf>.

⁷ See Agbakwa, Sh. (2002). Reclaiming Humanity: Economic, Social, and Cultural Rights as the Cornerstone of African Human Rights. *Yale Human Rights and*

particularly true in poor and developing countries. As Shedrack Agbakwa accurately describes, ESC rights remain “the cardinal means of self-defense available to the majority of Africans.”¹ This goal can be achieved through constitutional entrenchment and enforcement of ESC rights by judiciaries at the national level, as in the Republic of South Africa.

The Constitution of South Africa (1996) promotes the establishment of a society based on social justice. The Bill of Rights (Chapter 2) provides for a wide range of ESC rights, such as the right to have access to adequate housing (Article 26), to health care services, sufficient food and water, and social security (Article 27).² However, the key achievement of the Constitution is presented in Article 38, named “Enforcement of Rights.” The article specifically provides for legal standing (*locus standi*) to five different categories of people, entitling them “to approach a competent court, alleging that a right in the Bill of Rights has been infringed or threatened, and the court may grant appropriate relief, including a declaration of rights.”³ Giving *locus standi* to people other than the right holders themselves is proven to be an effective tool to protect and enhance ESC rights, especially considering that mostly illiterate and poor people are subjected to violation of ESC rights.⁴

Along with constitutional entrenchment of ESC rights, South Africa went one step further by enforcing these rights. In the famous case of *Soobramoney v Minister of Health* from 1997, the Constitutional Court of

Development Journal, Vol. 5, Iss. 1, Art. 5, p. 184. Retrieved from <http://digitalcommons.law.yale.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1031&context=yhrdlj>.

¹ See Agbakwa, Sh. *Ibid.*, p. 178.

² The Constitution of the Republic of South Africa. Accessed 27 Nov. 2017, <http://www.justice.gov.za/legislation/constitution/SACConstitution-web-eng.pdf>.

³ E.g. anyone acting as a member of, or in the interest of, a group or class of persons (Subsection (c)). *Ibid.*

⁴ Other effective tools are also being employed, such as class action suits, filing of amicus briefs and permitting public interest litigation, even without an identified individual victim of infringement. For more see e.g. Goonesekere, S. (2010). Civil and Political Rights and Poverty Eradication. In G. Van Bueren (Ed.). *Ibid.*, pp. 51-78.

the country rejected the argument that ESC rights are not justiciable.¹ This means that the argument of non-justiciability of ESC rights can clearly no longer be legitimately sustained in international law.² The Constitutional Court, based upon the “reasonable steps approach” held that the right to have access to health care, did not obligate the state to provide the claimant, a diabetic sufferer, with kidney dialysis, limiting the right pertaining to emergency and primary health care only.³ This is an example of reasonably limiting and enforcing ESC rights. Despite the skepticism,⁴ availability of judicial review is key to enforcing ESC rights, providing “occasions for appropriate judicial intervention.”⁵

In conclusion, ESC rights started out as non-enforceable, non-justiciable rights, arguably, due to their unlimited and unassigned nature. These underlying intellectual and ideological arguments affected the process of entrenchment of ESC rights both on the international, regional and national levels. Internationally, the shift occurred with the adoption of core obligations by the CESCR, on the one hand, and by enabling the latter with efficiently functioning tools of oversight over the States Parties, on the other hand. In addition, separate nation states, such as South Africa decided to provide for ESC rights under their Constitutions as rights of immediate effect, followed by judicial enforcement. The constitutional entrenchment of ESC rights may serve as a potent tool in combating poverty and achieving social justice, yet the availability of judicial review is key to enforcement of these rights.

¹ Soobramoney v Minister of Health (Kwazulu-Natal) (CCT32/97) [1997] ZACC 17; 1998 (1) SA 765 (CC); 1997 (12) BCLR 1696 (27 November 1997). Accessed 27 Nov. 2017, <http://www.saflii.org/za/cases/ZACC/1997/17.html>.

² Baderin, M. and McCorquodale, R. (2010). Poverty and the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights. In G. Van Bueren (Ed.). *Ibid.*, pp. 345-368.

³ Wiles, E. *Ibid.*, pp. 51-52.

⁴ See e.g. Lehmann, K. (2006) In Defense of the Constitutional Court: Litigating Socio-Economic Rights and the Myth of the Minimum Core. *American University International Law Review* 22, no. 1, pp. 163-197. Retrieved from <http://digitalcommons.wcl.american.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1116&context=auilr>.

⁵ See Agbakwa, Sh. *Ibid.*, p. 191, footnote 66.

**ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ, ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԵՎ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ
ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ԶԱՐԳԱՅՄԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ՄԻՏՈՒՄՆԵՐԸ**

*Վարսեր Կարապետյան
ԵՊՀ պետության և իրավունքի տեսության
ու պատմության ամբիոնի սասիրանտ*

Հոդվածում ներկայացվում են տնտեսական, սոցիալական և մշակութային իրավունքների կարգավիճակի շուրջ առկա հիմնական տեսությունները, նշված խումբ իրավունքների միջազգային-իրավական ամրագրման պատմական ընթացքը, առանձնահատկություններն ու զարգացման միտումները: Այնուհետև, ցույց են տրվում ի սկզբանե «ոչ իրագործելի» համարվող այս իրավունքների կարգավիճակում արձանագրված փոփոխությունները՝ խնդիրն ուսումնասիրելով աղքատության հաղթահարման և սոցիալական զարգացման համատեքստում:

**СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИЧЕСКИХ,
СОЦИАЛЬНЫХ И КУЛЬТУРНЫХ ПРАВ**

*Варсер Карпетян
Аспирант кафедры теории и
истории государства и права ЕГУ*

В статье описываются основные теории относительно статуса экономических, социальных и культурных прав, исторический процесс международно-правового закрепления этих прав, их особенности и тенденции. Рассматриваются изменения в статусе этих изначально считавшихся «неосуществивыми» прав, через изучение проблемы в контексте искоренения нищеты и социального развития.

Բանալի բառեր – *մարդու իրավունքներ, տնտեսական իրավունքներ, սոցիալական իրավունքներ, մշակութային իրավունքներ, մարդու իրավունքների միջազգային իրավունք, իրագործելի իրավունք, սոցիալական արդարություն, սոցիալական զարգացում*

Ключевые слова: *права человека, экономические права, социальные права, культурные права, международное право о правах человека, осуществимое право, социальная справедливость, социальное развитие*

Key words: *human rights, economic rights, social rights, cultural rights, international human rights law, enforceable right, social justice, social development*